

פרק כג / ברוריה בן-דוד (וייס)

דוד ממשיך בנדודיו כדי להימלט משאול. בפרק כג נקרא כיצד דוד ניצל בדרך נס משאול הרודף אחריו. קעילה הייתה עיר בשפלת יהודה (יהוש' טו, מד). מזהים אותה עם חרבת קילא כאחד עשר ק"מ צפונית מזרחית לבית גוברין. בימי שאול היא הייתה עיר שיש לה "דלתים ובריה" (פס' ז) והייתה סמוכה לספר.

מה נודע לדוד?

שפלשתים נלחמים בקעילה והמה שוסים את הגרנות. בוזזים את התבואה אשר בגרנות.

דוד שאל בה' ע"י האורים והתומים שהביא אביתר (פס' ו) "האלך והכיתי בפלשתים האלה?" (פס' ב). "ה' ענה לו לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה" (פס' ב). "בפלשתים האלה" לשון בוז.

מדוע היססו אנשי דוד לצאת לעזרת קעילה?

אנשיו (ארבע מאות איש אשר אתו) אמרו לו: כאן בארץ יהודה בין אחינו אנחנו נמצאים בסכנה על אחת כמה וכמה כשנהיה בין אויבנו הפלשתים. נכניס עצמנו במלכודת בין שאול מצד אחד ופלשתים מצד שני.

כיצד הצליח דוד לשכנע אותם שיקבלו דעתו?

כדי לחזק את לבם וכדי שייזכרו לדעת כי יצליחו ברדתם אל קעילה שאל דוד שנית בה' ע"י האורים והתומים שהביא אתו אביתר בברחו מנב. "ויענהו ה' ויאמר קום רד קעילה, כי אני נתן את פלשתים בידך" (פס' ד). רד להילחם. אנו מוצאים לשון ירידה במלחמה בפסוקים נוספים: "כי כחלק היורד במלחמה" (יז, כח) (ל, כד) (שופ' ה, יא, יג ועוד).

כיצד הושיע דוד את אנשי קעילה?

דוד לקח שלל את העדרים שהיו לפלשתים המתנפלים על קעילה (המקנה שימש לפרנסת אנשי הגדוד ובני ביתם), ואחר כך נלחם בפלשתים וניצחם. "ויך בהם מכה גדולה וישע דוד את ישבי קעילה" (פס' ה).

למה חשב דוד שהוא יוכל למצוא מקלט בקעילה?

כיוון שקעילה הייתה עיר בצורה מוקפת חומה "ולה דלתיים ובריה". דוד חשב שאנשי קעילה יהיו אסירי תודה למושיעם.

מה הוכיח דוד ע"י הצלת קעילה?

הוא הוכיח שאינו מורד במלכות כפי שטוען שאול, אלא נחלץ לעזרת עמו בשעת צרה. אך שאול לא שם לבו לכך שדוד בא להושיע את העיר מיד פלשתים. הוא ראה בכך הזדמנות נאותה לתפוס את דוד.

מדוע היה לשאול ביטחון שהפעם יוכל לתפוס את דוד?

כי העיר בצורה וסגורה, אם יצור עליה מסביב לא תהיה כל אפשרות לדוד להתחמק משם וכשיגבר הרעב בעיר יסגירוהו תושבי קעילה כדי להציל נפשם ממוות.

מה השב דוד?

שתושבי קעילה יזכרו את החסד שעשה עמם ולא יסגירוהו בידי שאול, אך תשובת ה' לשאלת דוד באורים ותומים הייתה שאין לדוד לסמוך על נאמנותם של אנשי קעילה. בשעת צרה יסגירוהו לידי שאול. ייתכן שאנשי קעילה ידעו את הגורל המר של נב שכוהניה נחשדו בעזרה לדוד מפני שאול.

ושוב נאלץ דוד לצאת לדרך הנדודים. "ויקם דוד ואנשיו כשש מאות איש, ויצאו מקעילה ויתהלכו באשר יתהלכו, ולשאול הגד כי נמלט דוד מקעילה ויחדל לצאת" (פס' יג). לארבע מאות איש שהיו לדוד בתחילה (כב, ב) נוספו עוד מאתיים. עכשיו היו עם דוד שש מאות איש כמספר האנשים שנמצאו עם שאול בראשית מלחמת מכמש (יג, טו; יד, ב). כפי שציינו הגדוד שימש גרעין לצבאו הסדיר של דוד בעתיד. בגדוד זה הגן על תושבי יהודה (כג ב-ה: כז ה-ט; שמ"ב ג, כב) והשיב גמול לשוסים מבין נודדי המדבר והפלשתים. כזכור אל הגדוד נספחו גם גד הנביא (כב, ה), ולאחר הרצח של כוהני נב גם אביתר בן אחימלך. ע"י שניים אלה שאל דוד בה! הגדוד פעל גם בתוך הארץ ואנשיו גבו תשלומים מבעלי נכסים תמורת חסות ושמירה שנתנו לעדריהם.

כששאול שמע שדוד יצא מקעילה ביטל מחשבתו לצאת למלחמה כדי לתפוס את דוד.

דוד שוטט והסתתר במדבר יהודה במצדות. הכוונה כנראה שישב בין צוקי הסלעים הגבוהים שהגנו עליו כמצודות, ואחר כך ישב בהר, הכוונה להר יהודה (יהו' כ, ז) במדבר זיף. זיף נמצאת בהר יהודה (יהו' טו, נה). (את זיף מזהים עם תל זיף כששה ק"מ דרומית מזרחית לחברון, ליד הדרך המובילה מחברון לכרמל ולמעון).

ומי נפגש עמו?

יהונתן ידידו ואוהבו בא "לחזק את ידו באלקים" (פס' טז), עודדו לבטוח בה! "ויאמר אליו: אל תירא כי לא תמצאך יד שאול אבי, ואתה תמלך על ישראל, ואנכי אהיה לך למשנה וגם שאול אבי ידע כן" (פס' יז). דברים אלה השמיע יהונתן באזני דוד כדי לעודד את רוחו.

אכן יהונתן היה אישיות קורנת ללא כתם ורubb. הוא יורש העצר דורש טובת עמו ומוכן לוותר על זכותו. רע נאמן ללא סייג. יהונתן יהיה שני למלך. כלומר: כאשר דוד ימלוך הוא יימנה את יהונתן למשנה לו. דוד ויהונתן כרתו ברית. זאת הברית השלישית שכרתו ביניהם. הברית הראשונה יח, ג, הברית השנייה כ, טז. (גם מרדכי היה משנה למלך אחשוורוש אס' י, ג).

יהונתן האמין שכל רדיפתו של שאול אחרי דוד היא לשווא. שאול לא יצליח לתפוס ודוד עתיד למלוך על ישראל. בינתיים הוטל על דוד לעמוד בניסיונות קשים.

איזו סכנה ריחפה עליו במדבר מעון שבו הסתתר?

הזיפים היו נאמנים לשאול למרות שהיו בני שבטו של דוד כמו שהיו מבני בנימין נאמנים לדוד. הם הודיעו לשאול שדוד מסתתר בקרבם ושהם מוכנים להסגירו. שאול סר למעון כדי ללכוד את דוד. הוא ביצע את המרדף כאיש מלחמה מובהק תוך הכנה מדוקדקת. מעון חלק ממדבר יהודה מוזכרת ביהושע טו, נה ביחד עם זיף וכרמל. את מעון מזהים עם תל מעון כשנים עשר ק"מ מדרום לחברון, כשבעה ק"מ מדרום לזיף, וכק"מ וחצי מדרום לכרמל.

הפעם נהג שאול בזהירות. כיצד?

הוא ואנשיו הקיפו את דוד משני עברי ההר. שאול הרודף ודוד הבורח נמצאו במקומות סמוכים ביותר זה לזה. כמעט שדוד נתפס בידי שאול.

ברגע האחרון הגיעה הישועה. כיצד?

פתאום בא שליח אל שאול ובפיו בשורה רעה "מהרה ולכה, כי פשטו פלשתים על הארץ" (פס' כז). מסתבר שהרדיפות שרדף שאול את דוד סייעו בידי הפלשתים להגביר את מלחמתם בישראל. בוודאי מחשבות מנוגדות התרוצצו במוחו של שאול. מה יעשה היתעכב עד שילכוד את דוד ויניח לפי שעה לפלשתים, או ימלא חובתו ויניח לפי שעה לדוד וילך להילחם בפלשתים? לבסוף החליט שחובתו לעמו קודמת. "וישב שאול מרדף אחרי דוד וילך לקראת פלשתים" (פס' כח). היה זה ממש נס שדוד ניצל ברגע האחרון.

כיצד נקרא המקום ומדוע?

"סלע המחלקות" לפי פירוש אחד בגלל שנחלק שם לבו של שאול. לפי סברה אחרת "סלע המחלקות" כנראה הכוונה להר שחילק- הפריד בין שאול ובין דוד.

ניבים

אל נכון (פס' כג).

הוראתו : ללא ספק, בוודאות.

סלע המחלקות (פס' כח).

בהשאלה : נושא או עניין שהוא מקור לחילוקי דעות.

עבודה בכתב

- 1) מדוע ניתן לראות באנשי קעילה כפויי טובה?
- 2) מה הוכיח דוד ע"י הצלת קעילה?
- 3) מדוע היססו אנשי דוד לצאת לעזרת קעילה?
- 4) כיצד הצליח דוד לשכנעם?
- 5) כיצד הוכיח יהונתן שהוא רע נאמן ללא סייג?
- 6) כיצד ניצל דוד משאול ברגע האחרון?

7) מי אמר למי ?

- א) הנה אנחנו פה ביהודה יראים.
- ב) קום רד קעילה, כי אני נתן את פלשתים בידך.
- ג) נכר אתו אלקים בידי.
- ד) היסגרני בעלי קעילה בידו.
- ה) אתה תמלך על ישראל, ואנכי אהיה לך למשנה.
- ו) לכו נא, הכינו עוד ודעו וראו את מקומו.
- ז) מהרה ולכה כי פשטו פלשתים על הארץ.

8) התכירונו? מי אנחנו?

א) נלחמנו בקעילה.

ב) הצלתי את אנשי קעילה.

ג) היססנו לצאת לעזרת קעילה.

ד) הייתי בטוח שהפעם אתפוס את דוד.

ה) אנו כפויי טובה.

ו) נפגשתי עם דוד ועודדתי אותו.

ז) בישרתי לשאול שפלשתים פשטו על הארץ.